

„Gospod“.

Slika. — Spisal P. P.

Tedaj je že ta otrok pravil, da bo enkrat gospod! Še, ko je bil čisto majhen in je komaj začel nositi hlačice, so ga enkrat mati peljali s seboj, ko so šli po opravo h gospodu Tomažu. In vesčas, ko sta gospod Tomaž in pa mati govorila, se je oziral okrog po sobi in premišljal in pregledoval vso opravo gospodovo; ko so se pa mati posloveli in hoteli iti, jih je pridržaval in se še vedno oziral po sobi. Potem so ga pa prašali gospod Tomaž:

„Tonček, kaj bi pa rad?“

In je rekel: „Jaz bom tudi enkrat gospod!“

Gospod Tomaž so se mu nasmejali in ga potrkali po rami in rekli: „Zakaj pa ne, če bodeš priden!“

Ah, pa kako je to čudno: Kolikokrat vse lepo kaže, ako človek misli naprej: vse je tako urejeno in pripravljeno, da se zdi: ne more biti drugače — in vendar je.

Tonček — takrat je bil star komaj 5 let — je bil zdrav in čvrst. Kadar je ob potoku lovil ribe in se sklanjal nad vodo, hoteč z rokami prijeti mreno, ki se je skrivala pod grivo — a, kako je takrat kar kipelo iz njega veselje do življenja in pa pogum . . . In ko so ga gospod Tomaž enkrat dobili, ko je ravno privlekel veliko mreno izpod grive in jo visoko držal in kričal zmagovalno: „Jo že imam!“ — tedaj je bil Tonček silno všeč gospodu Tomažu. In gospod Tomaž so rekli, da se Tončku v očeh bere, da bo pogumen in odločen mož, kadar pride do tega.

Bilo je okrog Božiča. Sneg je pokrival tla; drevesne veje so bile kakor z moko potresene; po strehah ga je bilo kar pest na debelo. In celo po strehi podružniškega zvonika se je obesil. Po dnevi je solnce posijalo in odneslo sneg, kar ga je bilo prav po vrhu zvonikove strehe; kar pa ga je bilo proti dnu tam, kjer se je streha nekoliko izbočila na vun, tisti je pa še ostal. In Tončkova mati so rekli, da kadar izgine še ta, bo pa Božič.

Ah, kako se je Tonček veselil tega, da bi že bil Božič! In kako bi se ne bil? Naučil se je bil streči k sv. maši. Na božični večer bo pa pri cerkvi sv. maša o polnoči. In takrat — so rekli gospod Tomaž — bo Tonček že toliko podkovan, da si bo upal sam k altarju! Kako bi tedaj Tonček ne bil težko čakal, da skoro skopni sneg iznad zvonikove strehe.

Takole popoldne, ko je solnce prisijalo in je bilo še dokaj toplo pred hišo, je smel obuti očetove škornje ter iti pred prag. Mati so mu to dovolili; a so mu prepovedali hoditi po snegu in iti daleč od hiše. Pred hišo je torej sedel, držal v roki knjižico, ki so mu jo dali gospod Tomaž, pogled mu je uhajal zdaj na zvonikovo streho, zdaj na potok, iz katerega je bil led že izginil, pa zopet po polju, ki se je lesketalo v tisočerih sneženih

iskrah in kristalih. In zraven je ponavljajl venomer besede, ki so bile v knjižici tiskane z velikimi črkami, kakor: Amen, Et kum spiritu tuo, Deo gracias i. t. d. Šlo je gladko in prav nič se ni bal, da bo sam klečal pred altarjem in stregel, in da bodo peli vsi ljudje po cerkvi in se ozirali na altar in opazovali gospoda Tomaža, kako bodo pobožno maševali, a za gospodom Tomažom najprvo občudovali tudi Tončka, kako bo lahko in pravilno stregel gospodu Tomažu pri najsvetejši daritvi.

Kako je Tončka ob tej misli prešlo v dušo nekaj veselega in ponosnega! Kako si je želel svetega večera! In že je mislil, da sliši, kako se pogovarjajo ljudje, od polnočnice gredé, le o njem in hvalijo njegovo lepo vedenje pred altarjem in izražajo željo, da bi tudi Tonček bil enkrat tak, kakor so gospod Tomaž.

In ko je tako mislil, so tudi njemu obstale misli pri tem zadnjem: da bi bil tudi on enkrat tako kakor gospod Tomaž. Da bi smel vsako božično noč o polnoči naglas peti sv. mašo in v rokah držati samega malega Jezusa, tistega belega, ki pride na božični večer iz svetih nebes doli na vsak altar.

Ah, in potem od božičnega večera naprej bi prišel vsak dan — vsak dan, takrat, kadar bi zjutraj maševal v domači cerkvi.

Od takrat, ko so mu gospod Tomaž dali pogum, da bo enkrat gospod, ni Tonček nikoli drugače mislil, kot da bo prvič maševal ravno v domači cerkvi, in sicer o Božiču o polnoči, in bo z velikim glasom pel sveto mašo in bodo vsi ljudje peli po cerkvi. In ko je materi tako povedal, niso nič rekli, da ne. Samo vzdihnili so in se obrnili v stran in si obrisali oči . . .

Ko se je Tonček tako zamislil, ga je včasih dobila sestra Marjanica in ga prašala, zakaj je tako resen. On pa je rekel:

„Zato, ker bom ministriral na božični večer in ker so gospod Tomaž rekli, da je to, če kdo prav pobožno streže pri sv. maši, prvo znamenje, da bo kdaj gospod.“

„Ali misliš, da bodeš ti gospod?“ je prašala Marjanica in skoro žalostna je bila.

„Ne vem . . . A gospod Tomaž so rekli, da morebiti bom.“

„Zakaj pa jaz ne bom?“ je vzdihnila Marjanica.

„Zato . . . Zato —; jaz ne vem, zakaj?“ je rekel Tonček. Zdelo se mu je tako, kot bi se samobsebi umelo, da Marjanica ne more biti gospod. A vendar ni mogel vedeti, zakaj bi ravno ne mogla biti. Matj pa so jima obema povedali, zakaj ne.

„Poglejta!“ so rekli, „saj je tudi Jezus pri zadnji večerji posvetil kruh in vino — in ne Marija . . . In so tudi Jezusa pribili na križ — ne Marije . . . Zato pa morejo zdaj samo dečki misliti, da bodo kdaj gospodje — ne pa deklice . . .“

Tonček je bil upokojen, Marjanica pa je bila še vedno žalostna.

„Pa bi morali dečki biti zato toliko bolj pridni!“ je dejala naposled.

„To pa! — A tisti, ki ni posebno priden, tisti ni nikdar gospod!“ so pritegnili mati.

In Tonček je izprevidel, da bo moral poslej biti še bolj priden, četud se mu že dozda ni moglo očitati nič posebnega.

Sneg raz zvonikovo streho pa le ni hotel izginiti. Včasih je solnce toplo sijalo; a veter izza Krima je pihal mrzlo, in tako ni moglo solnce doseči tega, kar je hotelo. Do Božiča je manjkalo le še nekaj dni.

Kar zapade neko noč sneg nanovo!

Prejšnji večer je bil Tonček nekam žalosten in pobit. Pri večerji se mu ni ljubilo niti jesti niti govoriti. Mati so mislili, da tako težko pričakuje Božiča — zato so ga tolažili, češ: Drugo jutro že ne bo več snega na zvonikovi strehi. Zjutraj pa so prišli mati v Tončkovo spalnico in mu namesto vesele novice morali naznaniti, da je zapadel sneg in da je zvonikova streha do vrha vsa bela.

Na Tončka ta novica ni napravila posebnega utisa. Odprl je oči, hotel se dvigniti, a glava mu je padla nazaj na zglavje.

„Tonček, vstani, bodeš videl sneg. Zunaj je vse belo. Strehe so vse bele in potok bo zamrznil.“

Tonček pa se ni zmenil za vse to.

„Tonček, ali si bolan?“ „Bolani —!“

„Kaj pa te boli?“

„Tu!“ — in pokazal je na grlo — „tu notri!“

To je bilo ob tistem času, ko je po naših krajih razsajala grlovka ali davica. Dotlej je še nismo čutili pri nas; pač pa smo brali, da razsaja in se širi med otroci ob mejah dežele. Nekateri so se že bali, da se zna zanesi tudi kam blizu; drugi pa so ugovarjali in menili, da to, na čemer bolehajo ondotni otroci, niti davica ni. Glejte — in bogve kdaj in kako: to jutro se je prikazala morilka tudi pri nas. Tonček in pa še nekdo drugi v vasi sta bila prva, ki sta jo čutila. Ko so poklicali zdravnika, je rekel kar naravnost: „To je davica!“

Kako se je to vse hitro obrnilo — in tako na hudo obrnilo!

Zunaj je naletaval sneg in belil dolino in goro. Tiho je bilo v naravi, in še stopinja tega ali onega se ni slišala, če je tekel po opravi preki ceste in se podvival, da bo kmalu pod streho in na gorkem. — Tonček je pa ležal ob oknu in gledal, kako so kosmiči padali izpod neba in zakrivali in belili zvonikovo streho bolj in bolj. Zraven pa je tiščal slin in se zvijal v krčih, da se je smilil vsem, ki so ga videli.

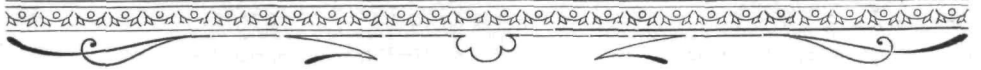
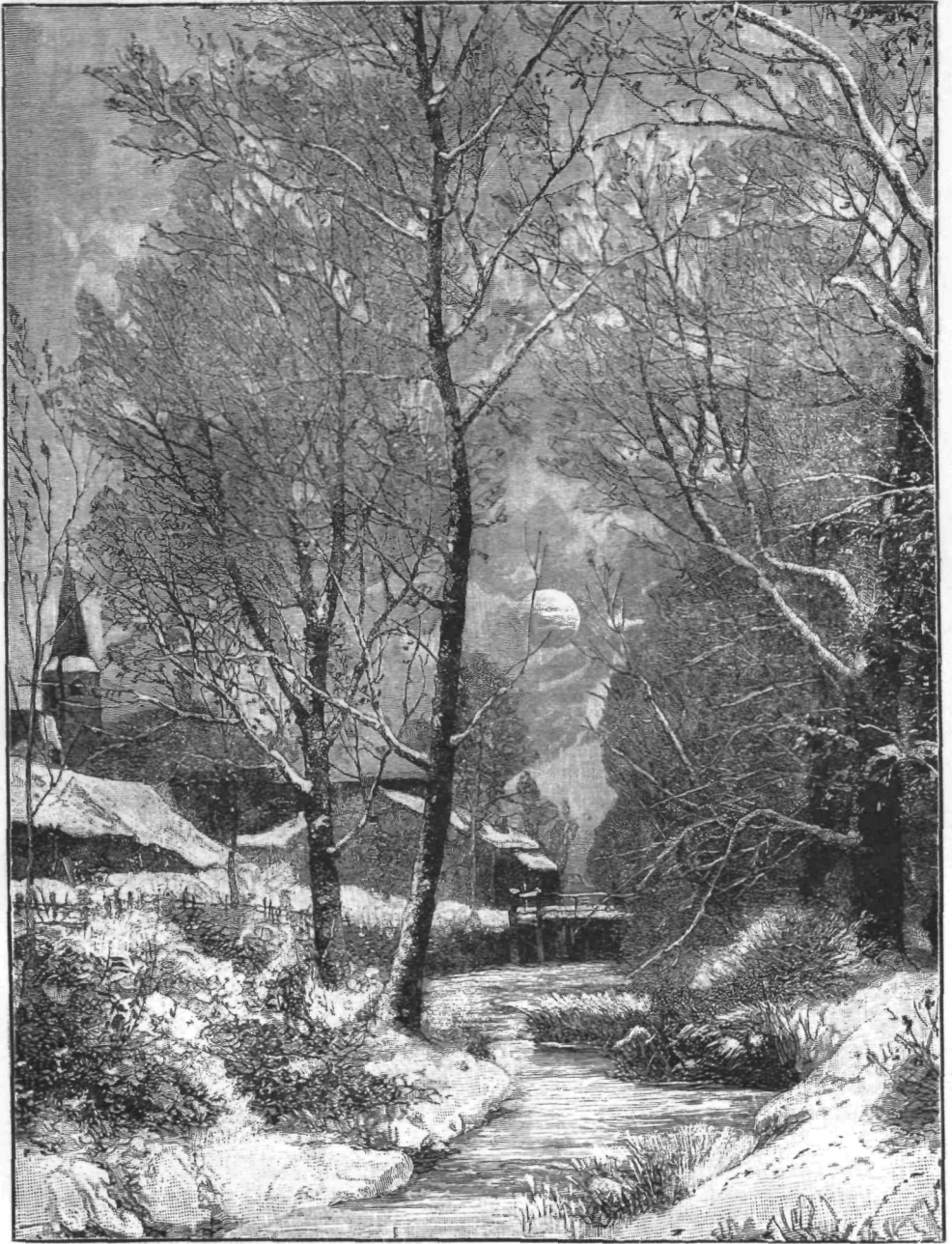
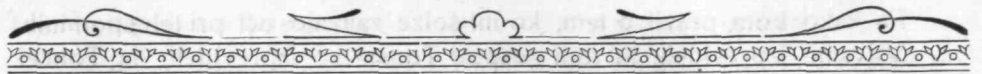
Ah, kak revež je bil —!

Pa kako bom pravil o tem, ko mi silijo solze v oči.

Gospod Tomaž so ga obiskali in ga prevideli. Ko so šli od njega, so imeli mokre oči. Mati pa so morali Tončku dvigniti glavo, da je skozi okno gledal za gospodom Tomažem, ko so odhajali. In ko so izginili za ovinkom, je Tonček omahnil nazaj in zajokal:

„Mati, jaz ne bom nikoli gospod, ker bom umrl!“

A še predno je umrl Tonček, so nesli iz hiše sestrico Marjanico, ki je bila zapadla taisti boleznini in se navrh še močno prehladila. In za sestrico Marjanico so nesli še par drugih otrok iz vasi vun proti sv. Florijanu...

Pa kako bom pravil o tem, ko mi solze zalivajo oči pri teh spominih!
Vsi smo izprevideli, in tudi gospod Tomaž so izprevideli, da Tonček ne bo nikdar gospod; zakaj njegova bolezen se je obračala le prenglo na slabejše. Komaj je še dihal. A četudi je že s težavo govoril, vendar je s slabotnim glasom še enkrat prašal gospoda Tomaža, ki so ga obiskali, kako to, da Bog noče, da bi bil on gospod, ko se je vendar prizadeval, da bi bil vedno priden in ubogljiv — in so mati rekli: kdor je deček in je priden, tisti je kdaj gospod . . .

Gospod Tomaž pa so mu rekli, da tudi izmed pridnih hoče Bog le nekatere za gospode, ker morajo biti na svetu ljudje vseh stanov. Bog izbere nekatere, in tiste hoče. Nekateri pa odloči, da postanejo angeli, še predno morejo biti gospodje — — —

Ah, in res! Ko je tisto božično noč še ležal sneg po vsej naravi, in je bil podružniške cerkvice zvonik proti dnu strehe še ves bel; in ko je luna sijala in je ob mesečni tej svetlobi bil sneg videti še bolj bel; in ko so gospod Tomaž z visokim glasom peli sv. mašo o polnoči in so vsi ljudje klečali in peli: — takrat je bil Tonček že angel v nebesih!

Pa kako bom pravil; ko imam vse solzne oči in ko ne morem — — .

Svetonočni utrinki.

I.

*Padel, oj padel z jutranjim dihom
Snežec srebrni je vrh gorâ,
Pa mi je pravil: „Skoro prismeje
Žlažena noč se z nebâ!“*

*Slušal zavzet sem čarobno bajko
Snežca srebrnega vrh gorâ,
Pa sem zaklenil v globine jo tajne
U verni objem nedolžnega sna.*

*„Sveta noč, pridi!“ — S silo mogočno
Tisoč se dviga skritih želja,
Po neizraženem tistem pokoju
U tajnih globinah srca . . .*

*Mehka noč, vzplavaj z lahnimi krili,
Uzbudi mi bajko iz trudnega sna,
Ki šepetal jo v jutranjem dihu
Snežec srebrni je vrh gora!*

II.

*Sveta noč, o daj, da plakam
Uroče ti v pozdrav solzé,
Ki nocoj v očesu jasnem
Tiho srečne mi drhte!*

*Spet prihajaš kot devovjka
Žlaga . . . k meni ti nocoj,
Spet dotika moje duše
Unet, sanjav poljub se tvoj.*

*Čak že čakala težko je,
Ona neutolažena,
Čudaj da milostno rosé te
Spet nebesa blažena;*

*Čudaj da spet nadnjó razgrne
Tajnostna se tvoja moč,
Rožajočih, mirnih hipov
U mehkem krilu ji nesoč.*

*Noč božična, nekđaj v tebi
Ustala večna je Skrivnost,
In nad tožni svet razlila
Sreče, blaženstva sladkost . . .*

*Čarna noč, skrivnost velika
Meni sama ti si vsa,
Uličasten dih božanstva
U dihih tvojih trepeta.*